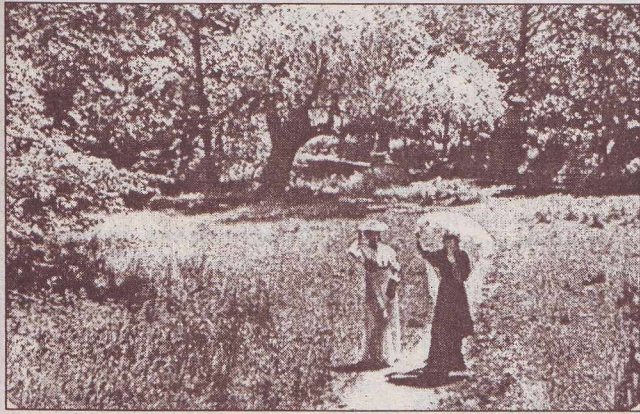

“...ПЕРЕБУВАННЯ В МЛИНОВІ МЕНІ МАЙНУЛО ПЕРЕД ОЧИМА, ЯК ПРИЄМНА МРІЯ”

Відомий польський письменник, історик та громадський діяч Юзеф Крашевський присвятив описові Млинова значну частину одного з розділів своєї книги

Юзеф Крашевський (1812-1887) залишив цікаві спогади про свої подорожі Волиню та Поліссям. Серед міст і містечок, котрі він відвідав у середині 30-х років XIX століття, був і Млинів.

Сюди Ю.Крашевський завітав по дорозі з Луцька до Дубно. Місцевим дідичем у той час був граф Олександр Ходкевич, син відомої далеко за межами Волині Людвіки Ходкевич із Жевуських. Граф колись був бригадним генералом польської армії та сенатором. Крім того, Ходкевич займався науковими дослідженнями й навіть пробував писати вірші та драми. Маючи гарний смак та багато грошей, Ходкевич зібрав велику колекцію картин, скульптур, годинників та інших

цікавих речей. Про колекції старожитностей графа Ходкевича письменник чув уже давно, тому завернув до Млинова, як згадував згодом, приваблений не стільки краєвидами, скільки науковим інтересом.

Граф Олександр приймав Ю.Крашевського в салоні на першому поверсі палацу Ходкевичів. Кімната, в котрій відбувалася товариська розмова, була обставлена в стилі XVIII ст. “Усе в ній досконало одне до одного пасувало, і здалося мені на хвилику, що я на кількадесят років повернувся назад, - таке враження на мене справив інтер’єр салону” - писав про свої враження письменник.

Ю. Крашевський відзначив, що Ходкевич дуже

обережно показував йому зібрання своїх рукописів та документів, ніби остерігаючись, що відомий письменник може щось потягнути. Іронізуючи над приказкою про те, що мисливцям не гріх красти собак, а літераторам - книжки, Ю.Крашевський зауважив, що граф був, очевидно, навчений сумним досвідом спілкування із засновником Кременецького ліцею Тадеушем Чацьким (1765 - 1805) та іншими аматорами волинської старовини, котрі звикли красти манускрипти та книги з колекцій провінційних збирачів.

Найцікавішим документом у колекції Ходкевича був список Литовського статуту 1566 р., написаний староруською мовою. Збірка містила також багато королівських привілеїв з власноручними підписами польських монархів, листування відомих осіб, документи з часів повстання під проводом Т.Костюшка. Крім манускриптів, у палаці була також колекція старовинної зброї. Ю.Крашевський зацікавився шаблею, яка нібито належала королеві Янові III Собеському. На руків’ї цієї шаблі був родовий герб Собеських “Яніна” та девіз: “Бійся фальшивих друзів, щоб я могла врятувати тебе від ворогів”.

Велика графська бібліотека, що налічувала майже 20000 томів, знаходилася тоді ще у Варшавському палаці графа на вулиці Медовій.

Саме в той час Олександр Ходкевич захопився хімією. У палаці, в спеціально обладнаній лабораторії, граф ставив свої досліди. Йому вдалося розробити нові методи видобутку поташу та соди, пірофорів, а також удосконалити технологію варіння пива та покриття кераміки полівою. Незадовго до візиту Ю.Крашевського Олександр Ходкевич відкрив “вагу світла”, про що не лише захоплено повідомив своєму гостеві, а й продемонстрував йому досліди, які мали це підтвердити. Згодом навіть вийшла наукова праця А.Ходкевича на цю тему. Ю.Крашевський писав, що вчений граф не зміг його переконати, оскільки обладнання, використане для зважування світла, було надто грубим, а результати досліду - непереконливими. Проте, з точки зору сучасності, мусимо визнати рацію за допитливим графом. Фотонна теорія світла дійсно допускає виникнення сили тиску під світловим променем, а отже млинівський експериментатор інтуїтивно рухався в своїх наукових дослідженнях у правильному напрямку.

“Час минав настільки швидко, що коротке перебування в Млинові мені майнуло перед очима, як приємна мрія”, - записав пізніше Ю.Крашевський. Дорога з Млинова до Дубно пролягала тоді горбистим лівим берегом Ікви. На протязі 14 верств мандрівник минав 9 пагорбів. Гойдаючись в диліжансі дорогою на Дубно, Ю.Крашевський меланхолійно роздумував над побаченим...

Андрій КОЗИЦЬКИЙ,
кандидат історичних наук.
Львівський національний
університет імені
Івана Франка.